

2021. március 1–7.

Mértékadó

Kultúra • Tv- és rádióműsor

Pálúr János
az improvizáció művészetéről

Vollein Ferenc
és Színek az égből című albuma

Film: A metál hangja
Még egy kört mindenkinek

Az év emlőse, a hermelin

Fotó: Merényi Zita

Igehirdetés orgonaszóval

Pálúr János az improvizáció művészetéről

Pálúr János a feleségével, Kornéliával látogatott el a szerkesztőségbe: a Házasság Hetének idei arcaiként interjú keretében válaszoltak a felmerülő kérdésekre. Magától értetődött, hogy az alkalmat megragadva, másik hivatásával kapcsolatban is vallomásra kérjük az orgonaművészt. Amikor felidéztem emlékezetes, a zenei életben nagy feltűnést keltő zeneakadémiai diplomahangversenyét, megdöbbenésemre kiderült: az éppen harminc évvel ezelőtt volt. És elmondta: ebből az alkalomból, március 8-án ugyanazokat a műveket tervezi előadni ott, amelyeket akkor, 1991-ben játszott. (A vírushelyzet miatt ezt a koncertet napra pontosan két évvel elhalasztják.) A beszélgetésünk főszereplői azonban ezúttal elsősorban a párizsi Notre-Dame és a budapesti Fasori református templom orgonái voltak. És a fasori zenei élet, amelyet istentiszteleti orgonistaként, fesztiválszervezőként hosszú ideje az improvizáció nemzetközi híré mestere vezet.

Fotó: Merényi Zita

– Az orgonafesztivál az elmúlt két évtizedes munkám csúcsa, megkoronázása lett. Huszonhárom évvel ezelőtt kerültem a Fasori református templomba, ami – a kétéves párizsi tartózkodás után hazaköltözve – életem nagy pillanata volt. Feszítettek a kinti élmények, a tenni akarás, nevezetesen a kérdés, hogyan tudnám előremozdítani a hazai orgonakultúrát. Szinte az ölembe pottyant a fasori zenei ékszerdoboz: az 1913-ban készült, 835-ös számú Angster-orgona. Párizs után, igazán kritikus vájt füllel hallgatva is meggyőződtem a hangzása, az akkori szigorú szűrőmön is átment a kilencvenéves hangszer. Úgy gondoltam, hogy itt igazán szívesen kamatoztatnám a kint szerzett tapasztalatokat, meglátásokat, víziókat. Lassan elindult a folyamatosan bontakozó orgonaprojekt, amelynek keretében – az eredeti hangzás megőrzésével – 2016-ra teljesen megújult a hangszer, úgy, hogy közben tovább is fejlődött. Pályafutásom kezdetétől foglalkoztatott és kísért egy éles kontraszt: annak égető érzése, hogy az ember megtanulja a stílusokat, elsajátít egy nagy repertoárt, utána azonban beleütközik abba a problémába, hogy mindezt Magyarországon nehéz lesz megmutatni, átadnia a közönségnek. Ez a szívemhez nőtt fasori orgona viszont alkalmas minderre. Azonosulni tudtam az építőjével, Angster Józseffel is, inspirált a sorsunkban fölfedezett hasonlóság. Angster háromévi tanulmányi idő után a világ legjobb orgonaépítő műhelyéből tért vissza, és itthon azonnal megalapított egy hatalmas vállalkozást, ami aztán ezerháromszáz orgonát adott a világnak. Bennem is már a hazatérésem utáni hetekben megszületett a terv, amely a fasori orgonában rejlő lehetőségekre épült. Az induló kis lépés aztán igen nagyra sikerült, amit az is mutat, hogy a párizsi Notre-Dame orgonistája, Olivier Latry már az első orgonafesztiválunkon játszott nálunk, mintegy ötszáz

fős hallgatóságnak. Nekem pedig naponta megélt hatalmas öröm, hogy a fasori orgona szárnyakat ad a hivatásom ellátásában.

A vírushelyzetre való tekintettel most viszont nyilván várni kell egy újabb fesztivál megszervezésével. Ezzel együtt már tervezi a következőt?

– 2004 óta rendszeresen a zenés áhítataink, Fasori zenés esték címmel. Ezek lényegében koncertek, istentiszteleti keretben. Egy szép művészeti körforgásba kapcsolódott be a templomunk, ahol jeles hazai és külföldi orgonisták kapnak lehetőséget a bemutatkozásra. Nemsokára ötödik évfordulója lesz a megújított fasori hangszer felavatásának. Nagyon gazdag fél évtizeden vagyunk túl; a két eddigi nemzetközi fesztivál messze felülmúlta a korábbi elképzeléseimet. Ezek megszervezése azonban komoly anyagi bázist igényel. Meglátjuk, hogy a vírusveszély elmúltával – élvonalbeli külföldi közreműködőkkel – mikor tudjuk ismét megtartani. Tény, hogy felpezsdíti a hazai, fővárosi zenei életet, impulzusokat és inspirációkat ad az érdeklődőknek egy-egy ilyen program. Szerencsém volt, hogy a helyi önkormányzat akkor a kezdeményezés mögé állt. Ahhoz, hogy folytatódhasson, jó lenne, ha ez így maradna. Anyagi támogatás nélkül nem megy. De ahogy említettem, a fő cél nem a fesztivál, az csupán egy nagyon szép summája, ünnepe mindannak, amit ez az új hangszer közvetíteni képes.

Az elmúlt, rendhagyó időszakban hogyan változott, alakult az egyházzenei szolgálata?

– Nagy becsben tartom az istentiszteleti orgonajátékot; nyugodtan mondhatom: a legfőbb szívügyem. A koronavírus-járvány következtében a gyülekezeti élet is

nagyrészt az online térbe került, de én már ezt megelőzően is nagy hangsúlyt helyeztem arra, hogy az istentiszteleti orgonajáték szélesebb körben elérhető, fogható legyen. Ez ugyanis olyan műfaj, amelyet legalább annyira komolyan veszek, ha nem jobban, mint a koncertjeimet. Az istentiszteleti orgonajáték számomra nem azt jelenti, hogy pusztán lekísérem az énekeket, eljátszom a szokásos részeket. Beleviszem az egész lényemet, a teljes lelki azonosulást. Annak idején zeneakadémistaként a legmagasabb színvonalra esküdtem fel; az istentiszteleteken is ugyanazt nyújtom, mint a hangversenyéletben. A koronavírus miatt kialakított óvintézkedések pedig csak megerősítettek a korábbi törekvésemben, hogy mindezeket folyamatosan közvétegyem. Július óta konkrétan heti rendszerességgel. A YouTube-csatornámon közzéteszem az istentiszteleti orgonajátékomat, improvizációimat: „az improvizáció művészetét”. Így az egész világon bárki hozzáférhet ahhoz a mintához, gondolatisághoz, ami a kántorképzés évtizedek óta kítűzött célja. Megmutathatom, hogy az üzenet milyen mélyreható lehet és az ünnep milyen magaslati érthető el ebben a műfajban, az egyházi szolgálatban. Anélkül, hogy bárki fölé emelném magamat, szeretnék példát adni. Vágyaim között szerepel az is, hogy életpályamodellt nyújtva visszaadhassuk a kántorkodás státuszát, renoméját. Ez még egy, XX. századból ránk maradt adósság törlesztése lenne. Az improvizáció művésze olyan új műfaj, amit érdemes minél többeknek megismerni, a kántoroknak, orgonistáknak pedig színvonalasan művelni.

Ahogy ezt a Zeneakadémián oktatja is...

– Az én szakom ugyan nem az egyházzenészképzés, de az improvizáció területén óriási az átfedés. A klasszikus orgonaművészként végzetek közül legtöbbször templomokban vállalnak kántori állást. Azért is, hogy így saját bázisuk lehessen, ahol új kultúrát teremthetnek, bizonyos esetekben akár új hangszerek építésével. A hangszerek különlegességei közé tartozik az is, hogy egyszerre szól a pályánk szépségéről és nehézségéről.

Széles körben ismert, hogy mennyire kötődik a párizsi Notre-Dame orgonájához, amelyen számos alkalommal játszott, sőt, felvételeket is készített ott. Miért áll ennyire közel Önhöz? Hogyan jellemezné röviden ezt a gigantikus instrumentumot?

– A Notre-Dame orgonája szerintem a világ legkülönlegesebb és legtüneményesebb hangszere. Valójában a szakma is csak kutatja a titkát – ahogyan egy Stradivari-hegedű hangját sem lehet elmagyarázni, szavakba önteni. Talán abban rejlik a titok, hogy négyszáz éven keresztül folyamatosan fejlesztették. Mindig épült egy következő, egy újabb, de úgy, hogy a régit nem takarították el, hanem különös tehetséggel és ráérzéssel hozzáfésülték az újhoz. Vagyis ez az orgona szinte halmozza az évszázados értékeket, legutóbb 2014-ben kapott egy újabb sípművet és játszóasztalt, és immár egy abszolút korszerű digitális rendszer irányítja. A Notre-Dame-ban az orgonahang szépségének olyan töménység-

A párizsi Notre-Dame orgonája

ennek köszönhetően egy új játékmód formájában. A mai napig minden improvizáció Cochereau-ra és elődeire vezet vissza.

A Notre-Dame orgonája megkerülhetlenné vált számomra. Mindaz, ami a fasori orgona továbbfejlesztésében motivált, a két év alatt ott szerzett élményeimből táplálkozott. Olivier Latry liturgikus orgonajátékát és koncertjeit hallgathattam a Notre-Dame-ban. Életre szóló élményt nyújtott. És ezt az élményt szinte rögeszmésen igyekszem átadni a tanítványaimnak is. Amióta a Zeneakadémián oktatok, nagyjából ötévente elviszem a hallgatóimat Párizsba. Három héttel a tüzeset előtt is ott jártunk. Ekkor volt a második notre-dame-i koncertem, az

– Sokkolt, amit Párizsból frissen hazatérve a tévében láttunk, hogy lángol a Notre-Dame. Ráadásul pár héttel korábban már volt egy ijesztő párizsi tűzélményünk. Éppen a Saint-Sulpice templomban voltunk, amikor lángba borult az oldalbejárata. A francia rendőrség is megerősítette a szándékosság tényét. A Notre-Dame tetőszerkezetét érintő tűz eloltása után nem sokkal kiderült, hogy az orgona a tüztől elsődlegesen nem sérült, de áttételes károkat szenvedett a portól, amelynek kémiai összetétele rongálja a hangszert. Az orgonát ezért lebontották; most egy, mindenre kiterjedő tisztításon és felújításon megy keresztül.

Remélhetően szebb lesz, mint valaha. Kár, hogy ezúttal ilyen fájdalmas ára volt ennek.

Számos jeles zeneszerzőről beszélhetnénk, de Bach említése egy orgonaművész esetében magától értetődő. Mit gondol róla ennyi évtizednyi „együtt gondolkodás” után? És hogyan látja a hivatását, egyáltalán az orgonazene jelentőségét, életképességét és jövőjét?

– Az orgonazene nagyon speciális műfaj. Egy orgona-CD érzésem szerint sokkal komplexebb üzenetet hordoz más klasszikus zenei felvételekhez képest. Különleges a szituáció is, hiszen a darabokon keresztül az adott hangszer portréja és az orgonának otthont adó templom története is megszólal. Az interpretációban is nagyobb különbségek jelentkeznek két orgona, mint például két zongora között.

Az orgonazeneben természetesen megkerülhetetlen Bach, aki udvari muzsikusként és templomi karnagyként is megmaradt orgonista egyéniségnek. Élete utolsó állomáshelyén, a lipcsei Tamás-templomban is csak úgy ontotta magából az egyházi műveket. De nem csupán orgonistaként áll hozzám nagyon közel, hanem azért is, mert a legszebb példáját adta annak, hogy mi lehet egy tehetséges muzsikusként végző kicsengése és értelme. Mert fontos kérdés, mit, kit és hogyan szolgálunk a hivatásunkkal, jelen esetben a zenével. Ha ez nem találkozik azzal, akitől a hívást és a lehetőséget kaptuk, akkor valami nem teljes. Számomra itt, a fasori templomban, az improvizáción keresztül zárul ez a kör. Sokáig tartott a keresgélés, de az istentiszteleti szolgálattal, az *Orgonazene a Biblia lapjaira* című és az igehirdetést követő, arra rezonáló háromperces improvizációimmal kialakult a közvetlen kapcsolat. A rám is érvényes igei üzenetnek közvetítőként én is részévé válok. Úgy érzem, megéreztem.

Pallós Tamás

A Fásori református templom orgonája

ge valósul meg, hogy aki egyszer is hallotta, nem tud szabadulni tőle. Lényegében minden stílusra alkalmas hangszer. A barokkra azért, mert abból a korszakból állnak benne sípok. Jelen van benne az a rész, ami a XVII–XVIII. században szólt, de az is, amit a XX. században Pierre Cochereau művészete adott hozzá egy átalakítással, és

orgonatanácsosok pedig eljátszhattak egy-egy darabot Olivier Latry számára.

Nyilván Önt különösen érintette 2019 áprilisában a Notre-Dame katasztrófája, a katedrális tetőszerkezetének leégése, huszártornyának leomlása. Mikor érkeztek, és milyen hírek az orgona állapotáról?

Kitárul az ember elveszett világa

Vollein Ferenc Színek az égből című albumáról

Mintha csak álmokképeket átnánk a 22 esztendő Vollein Ferenc festményein. Éjszakánként az álmok sokszor úgy törnek föl lelkünk titokzatos mélységeiből, mint a vulkán. *Freudtól Krúdyig* sokan próbálkoztak már álmofejtéssel, több-kevesebb sikerrel, a pszichológusok pedig tudományos magyarázatot keresnek a felbukkanó álmokképek mögött. E belső képek jó része örökre eltűnik, mire fölébredünk, közülük általában csak egy-egy marad meg bennünk hosszabb ideig. Kevesen vannak, akik képesek nemcsak megjegyezni, hanem valamilyen módon ábrázolni is az ébredés után tovatűnő képeket. Úgy tetszik, mintha Vollein Ferencnek ez sikerült volna, és nem is egyszer... Legalábbis ez a benyomás alakult ki bennem, amikor elképesztően színes alkotásait nézegettem a most megjelent, *Színek az égből* című, legújabb könyvében. Mint egy kaleidoszkópban, úgy keverednek festményein a színek és a formák. Pedig, ha

jobban megnézzük, nagyon is tudatosan felépített művek ezek: tervezettek, kerek egész kompozíciók, amelyek természetesen az intuíciót, az ösztönösséget sem nélkülözik. A hagyományos értelemben vett, begyakorlott rajztudás hiányzik a munkáiból. Ezt leginkább a fej ábrázolása alapján lehet megállapítani, a mandulavágású szemek is erről árulkodnak képein. Ám a festmények összehatása, dekorativitása, készítőjük gazdag fantáziája és meglepően jó perspektivikus érzéke pótolja mindezt. Vollein Ferenc igazi vizuális élményben részesíti képei nézőit, a naiv művészet iránt fogékony közönséget.

A keverés nélküli – legfőljebb némi fehérrel vegyített – tiszta színek azonnali felvitele a vászonra nem új keletű technika, a XX. század elején a *Vadak* (Les fauves) vezették be a festészet történetébe. *Matisse-t* és társait a dél-francia mediterrán vidékek napsütötte tájai ihlették a direkt színek használatára. A francia *Henri Rousseau* – aki sokáig vámtisztviselőként dolgozott, ezért „a vámos” beceneven is ismert – a naiv festészet atyjaként vonult be a művészettörténetbe. Impresszionista társai művészként nagyra

Jézus megkeresztelése

Tél Badacsonyban

Szecessziós Madonna

becsülték, emberként is szerették. Magyarországon a legismertebb, már klasszikusnak számító naiv festő *Benedek Péter* volt. *Csontváry* ugyan nem tartozott a naivokhoz, de harsogó színei és néha kissé torzított alakjai emlékeztetnek a naiv festészetre. A kortárs művészek közül a Salföldön élő *Somogyi Győző* káprázatosan

színes festményei képviselik ezt az irányzatot. Vollein Ferenc a könyvében magyarázatot ad arra a kérdésre, hogy miért nem tanult tovább a Képzőművészeti Egyetemen. Attól tartott, hogy a képzés során könnyen elveszíthetné az eredetiségét, a bátorságát, hogy érzéseit, lelkének rezdüléseit erős színekkel és a rá jellemző sajátos formaképzéssel jelenítse meg vásznain. Lássuk be, van ebben igazság. Lehet, hogy tanult művész lett volna belőle, de jó eséllyel beleveszett volna a középmezőny szürkeségébe. Bizony, előfordulhat, hogy a sok tanulás közben elgyávul az ember...

A 132 oldalas, tekintélyes méretű, védőborítóval ellátott, keménytetővel, színes album igazi különlegesség. Hasonlóan nagyszabású, dekoratív képes album a Balatonhoz közel álló művészek közül csak a Kossuth-díjas *Udvardi Erzsébet* munkáiból készült 1999-ben. Vollein huszonkét évesen már negyvennyolc egyéni és számos csoportos kiállításon szerepelt, és jó néhány elismerést, oklevelet és ösztöndíjat is kapott az elmúlt években. Mindezekről részletes jegyzéket találhatunk a könyvben.

Tájképeinek gyakori témája a Balaton. Nem csoda, hiszen Badacsonyörsön lakik. Művészi hitvallásában így ír: „A festészeti témáimnál mindig törekszem a változatosságra és a színességre.

A Káli-medence reggeli fényben

Toszkán tájkép magyar ecsettel VI.: Tavasz Toszkánában

Képtelen lennék mindig ugyanabban a témában alkotni, mert ez szerintem kiöli az emberből a kreativitást és az alkotókedvet. Ezért rutinból soha nem festettem egyetlen képet sem. Hozzám természetesen – a Balaton szülötteként – a Balaton áll a legközelebb. Megfestettem én azt már minden év- és napszakban. Nálam a Balaton Magyarország és a szabadság jelképe. Itt születtem, a gyermekkoromat, a kamasz- és az ifjúkoromat is itt töltöttem.

Tihany látképe a Belső-tóval

Aranyhíd

Mindig figyelem a tó fényeit, színeit, hullámait, hangulatait, gyönyörködöm bennük, töltekezem velük. Véleményem szerint csak az tud igazi balatoni tájképeket festeni, aki már hosszú ideje együtt él ezzel a tájjal, annak minden rezdülésével.”

Alkotásain Vollein Ferenc a tájakon kívül szívesen ábrázolja az Ó- és az Újszövetség jeleneteit is.

2016 októberében – eddigi képzőművészeti munkássága legmagasabb szintű elismeréseként – általános pápai audiencián fogadta őt Ferenc pápa Rómában, a Szent Péter téren, a Szent Márton-év alkalmával. A művész ekkor személyesen nyújthatta át a pápának a *Szent Márton megkereszteli édesanyját* című alkotását, amely bekerült a világhírű Vatikáni Múzeum és Képtár pápai magángyűjteményébe, mégpedig a kortárs magyar festőművészek munkái közül elsőként.

Szemes Péter esztéta, irodalomtörténész tavaly júliusban, a sümegi Kisfaludy Emlékházban rendezett kiállítás megnyitón többek között ezekkel a szavakkal méltatta Vollein Ferenc munkásságát: „Nem csak vásznain, lelkében is ott hullámozik kised tengernyi tavunk, a Balaton, mozdítva kezét, fülébe súgva titkait. S látó szeme előtt, mint *Fodor András* írta: »Kitárul földön és vízen az ember elveszett világa.«”

Mészáros Ákos

európaRÁDIÓ

A református értékadó

94,4 Mhz 102,1 Mhz 90,4 Mhz 100,5 Mhz 100,0 Mhz
Debrecen Mezőkövesd Miskolc Nyíregyháza Sátoraljaújhely

europaradio.hu

Magunkra eszmélni

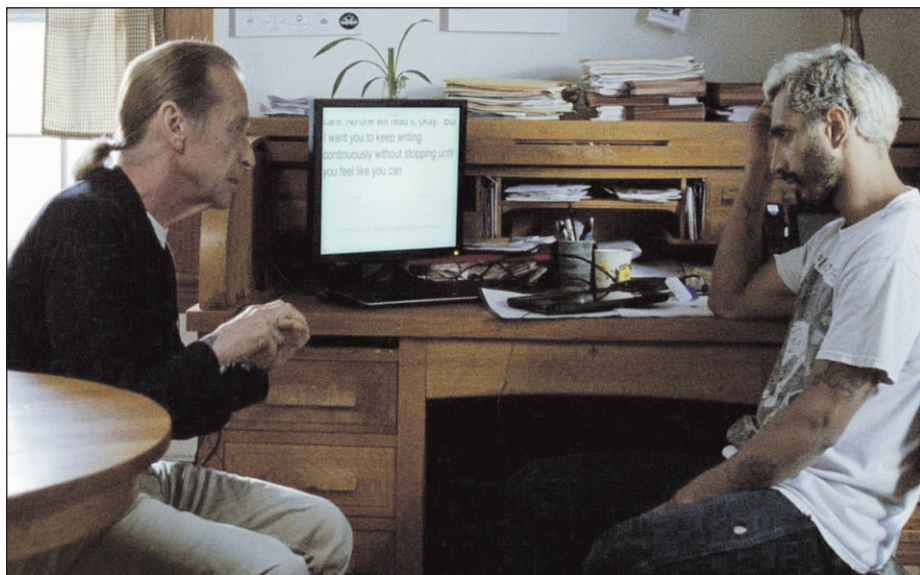
Két film a hiánytól a másikig vezető útról

Önfeledtség és önelvesztés. A két kifejezés hasonlónak tűnik, ám jelentésük merőben különbözik egymástól: az előbbi valamiféle elemelt, de mindenképpen pozitív állapot, az utóbbi éppen ennek az ellentéte. A kettő azonban veszélyesen közel is kerülhet egymáshoz, ahogyan ezt két, mozi helyett sajnos csak az internetről elérhető film is tanúsítja, melyek hősei – egy fokozatosan megsüketülő dobos és egy, az alkohollal veszélyes táncba kezdő tanár – egyaránt megtapasztalják a mámor felemelő és romboló hatását.

A *Sound of metal* (A metál hangja) kezdő képsorai fülsüketítő robajjal fogadják a gyanútlan nézőt: egy metálkoncerten vagyunk. A lány (Olivia Cooke) kiabál, a fiú (Riz Ahmed) dobpüfölléssel kíséri. A műfajt kevésbé ismerők számára mindez riasztó lehet, ám a fiatalokon lát-

A metál hangja

a fiú drámájára, ám emellett közhelyektől mentes, igaz képet kapunk a siketek különös világáról is. A film erényei közé tartozik a dramaturgiát nagyban formáló hangkulissza, amely változatos módokon érzékelteti nézőjével, milyen lehet egy hallását hirtelen elvesztett ember útkezesése. A jelnyelvet nem feliratozzák, a gesztusokat alig értjük, a zúgó némaság megrettent. Végül hősünkkel együtt mi is eljutunk a zajtól a csönd állapotáig. Új világ kezdődik.

Éppen ez, az újrakezdés felszabadító öröme hiányzik Martin (*Mads Mikkelsen*) életéből, aki felelőségétől elhidegült középiskolai tanárként éppen egy kollégájának a születésnapjára készíti. Ott kibukik belőle a vallomás: vakvágányra jutott, képtelen örömet lelni bármiben. A többiek együttérzéssel vigasztalják, mígnem egyiküknek szokatlan ötlete támad: egy svéd filozófus teóriája nyomán kifejti, hogy napi 0,5 ezrelék alkohollal mindjárt szebb lenne az élet. A csapat úgy dönt, kipróbálja a dolgot, és megkezdődik a (természe-

ni a lelkesedést: ez az ő zenéjük, amiért komoly áldozatot képesek hozni. Amerikai turnén vannak éppen: turnébuszuk a saját lakókocsijuk, ami egy elhagyott parkolóban vesztegel. A fiú másnap, amikor felébred, minden hangot tompának, távolinak hall. Felrizza a barátnőjét, ám az első rettenet után gyorsan bekapcsol a jó öreg hártás: ugyan, biztos csak a fáradtság, minden rendben lesz. A tünetek azonban egyre súlyosbodnak, és a srác nemskára egy mindentől elzárt vidéki tanyán találja magát, ahol siketek közössége tanulja újra élni az életet – teljes csöndben.

Az eddig jobbára forgatókönyvíróként ismert *Darius Marder* első nagyjátékfilmjében korábbi munkáinak *Derek Cianfrance*-szal közösen kicsiszolt világát viszi tovább: ezúttal is küszködő főhősére koncentrálnak, akinek szándékait fokozatosan, nagy empátiával bontja ki. Rubent, a dobos srácot követő kamerája felfokozza a személyességet: könnyen rezonálunk

tesen szigorúan tudományos) kísérlet. Főszereplőink eleinte csodásan érzik magukat. Megjön az ihlet a tanórákat feldobó ötletekhez, javul a családi hangulat, az alkohol azonban alattomos: a szervezet egyre többet és többet kíván belőle.

Thomas Vinterberg rendező a *Születésnap* (1998) és *A vadász* (2012) után újra egyesítette erőit Dánia tán legismertebb színészeivel a *Még egy kört mindenkinek* (*Another round – Druk*) című filmjéhez, és ahogy szokta, most is látványos moralizálás nélkül mesél el egy hétköznapi történetet. A milió nem is lehetne jellegzetesebb, a fölvetett téma azonban csak első pillantásra tűnik egyértelműnek. Vinterberget ugyanis nem az alkohol érdekli, hanem az annak hatása alá kerülő ember viselkedése. Középkorú figuráinak mindegyike hordoz már néhány sebet, és túl van pár megbánt döntésen. Problémákat az ital a kezdeti könnyedség után csak súlyos-

Még egy kört mindenkinek

bítja. A tavaly Cannes-ban debütált, azóta díjak sorát nyerő film finom tónusban, ugyanakkor megrendítő erővel szól a nyugati társadalom modelljének tekinthető skandináv életvitel problémáiról. A „mindenünk megvan” méla unalmáról, a „kifelé szépet mutatni” csendes képmutatásáról, amibe szép lassan, különösebb dráma nélkül belerokkan a lélek.

Mind Marder, mind Vinterberg megmutatja azt a pillanatot, amikor hőse annyi önáltatás után végre szembesül a valódi hely-

zetével. Rubennek ehhez a hallása elvesztése kellett, Martin azonban önszántából kezdett el játszazodni az alkohollal. Függségük örvénye elragadja őket, megkapaszkodni viszont csak mások segítségével tudnának. Ennek fényében még szomorúbb, hogy mindketten magányosak. Az eszmélés ugyan bennünk kezdődik, kiteljesedni azonban csak a társakkal alkotott közösségben képes az ember.

Paksa Balázs

ÖRÖMHÍR
MINDENKINEK!
INFO@KATRADIO.HU | 061 255 3333

MAGYAR
KATOLIKUS
RÁDIÓ
katolikusradio.hu

EGER 91.8 MHz | MISKOLC 95.1 MHz | TOKAJ 101.8 MHz
SÁTORALJAUJHELY 90.6 MHz | GYÖNGYÖS 102.2 MHz
ENC 95.4 MHz | HATVAN 94.0 MHz | TÖRÖKSZENTMIKLÓS 96.4 MHz

SZENT
István
RÁDIÓ

szentistvanradio.hu

Névjegytartó, százszorszéppel

A tavalyi karácsony egyik legnagyobb öröme kivételes ízlésű és alkotótehetségű textilárk világában több műfajban bizonyító leányzóm küldeménye volt: egy kis, százszorszép mintás (és Százszorszép márkájú) névjegytartó papírdoboz. Becslésem szerint úgy 1896 táján készíthették a Szénásy és Reimann cégnél. Számomra ez nemcsak az ezeréves Magyarország esztendeje, hanem nagymamám, *Vaniss Margit* születési éve is.

Amikor ezt a kis, iparművészeti remeknek számító dobozkat először a kezembe vettem, egy – úgy vélem – sokszor elcsépelten hangzó latin mondás jutott az eszembe: „Sunt lacrimae rerum”, „A tárgyakra (is) van könnyük”. Majd egy merésznek tűnő

volt a javából, akkor is, amikor – már Reimann úr nélkül – az idősebb, majd az ifjabb *Szénásy Béla* vezette, mégpedig nem mindennapi kereskedelmi érzékkel. Ennek bizonyítéka például az is, hogy a termékek népszerűsítésébe bevonták *Küry Klára* primadonnát és *Karinthy Frigyes*t, akik – mai szóval – arcai lettek a papírtermékeknek, a később bevezetett Aranyvirág márkanév pedig az operetprimadonna Küry egyik zajos sikerére utalt. Föl sem lehet sorolni, mi mindent készítettek az 1905-ben alapított, a Molnár utca 25.-ben működő Szénásy-féle gyárban. Többek között külön a hölgyeknek és külön az uraknak szánt elegáns levélpapírt, díszes irattartókat és levelezőlapokat,

ötletem támadt. Mostanság, amikor úgyis annyi könnyes élethelyzettel kell szembe-sülnünk – életgyógyító szándékkal, s legalább egy időre –, miért ne változtathatnánk ezen a régi bölcsességen így: „Sunt risus rerum”, azaz: „A tárgyakra (is) van mosolyuk.” S hogy ez a mosoly még teljesebbé, a százszorszépé még virágzóbbá váljanak, nagymamám egyetlen megmaradt kislánkori névjegyét beillesztettük a kicsiny tartóba, amely valaha arra szolgált, hogy vizitkártyát helyezzenek el benne. A méret tökéletesen egyezett, s azóta, ha rátekintek a dobozra, szinte valóságnak érzem, hogy a tizenéves Margitka bármelyik percben beléphet az ajtón az öt százszorszépé varázsoló, kislánkos csipkeruhájában, pontosan úgy, ahogyan a nappalink falán látható szépiabarna fénykép megőrizte.

A XVIII. század végén alapított, sok tulajdonosváltást megélt későbbi papírárucég, ez az 1894-től 1899-ig, *Reimann Gyula* haláláig Szénásy és Reimann néven virágzó firma még ifjúkoromban, a 80-as évek elején is a Ferenciek tere 9. szám alatt tanyázott. Igaz, akkor már a fantáziátlan nevű és kínálatú ÁPISZ-ként. Ez a művészetet és üzletet egyaránt szem előtt tartó cég százszorszép

amelyek némelyikén a régi Budapest látképét is megcsodálhatjuk. Egyik specialitásuk pedig éppen az a finoman kikészített bőr látványát keltő, nagyon időálló, zsugorított kartonpapír volt, amelyből az én karácsonyi ajándékom is készült, s amely ma, a gyártása után vagy százhusz évvel is még mindig teljes szépségében pompázik.

Egyvalamit még feltétlenül hozzá kell tennem az előbbiekhöz. Igaz, hogy ez az engem most derűre hangoló, kedves névjegytartó doboz egy XIX. század végi, aprócska luxuscikk. Mosolya azonban sok olyan családi relikviának van, amiért egy fületlen gombot se kapnék. Ilyen például egy régi „tész-taradli”, egy mozgó fejű fagombba – polgári nevén stoppolófa –, egy Gránit márkájú, búzavirág mintás csorba csésze, s még sorolhatnám a további példákat. Magyarán, nem jegyzett, számontartott, anyagi értéket jelentő régiségek kellene ahhoz, hogy könnyeink helyén mosoly fakadjon. Hanem csupán annyi, hogy az illető tárgynak *lelke és története* legyen. Hogy hozzákapcsoljon bennünket szeretteink múltjához és jelenéhez. Ezzel a felismeréssel kívánok *százszorszép napokat* és házi értékmentést mindenkinek.

Petróczi Éva

Ferdinandy György

Magyar vagy kozmopolita...

A budai Sashegy és a Farkasrét közötti, annak idején vadnyulak és fácánok lakta lejtőn töltöttem első éveimet. Egy négyéves kiterővel Gödöllőn, ott is az Alvégen, a Fácános és az „Akasztógödör” között.

Párizsi kiadóm könyveit a Rajna völgyében terítettem, és az Újvilágban is a Nagy-Antillák legkisebb szigetén volt a lakhelyem.

Sosem voltam tehát városi író. De hogy vidéki lettem volna? Jó szívvel ezt sem állíthatom. Könyveimben nem vidékiek sem a szereplők, sem a történetek.

Akkor hát mi a fészkes fene lennék? Hová sorolhatnám be magam? Rágom a körmöm. A nyugatosok kozmopoliták lettek volna? A népi írók földművesek? Vagy ez csak egy hamis alternatíva jó és rossz helyett?

Szóval, hová? Talán a magyar írók közé. Ezt a definíciót vállalom.

Soha többé

1956 után eszembe sem jutott, hogy hosszú ideig nem fogom viszontlátni otthon maradt szeretteimet. Tizenegy évig, pontosan. Akkor is, csak ha valamilyen ritka kegy! – egy negyven dolláros turistavízumot kaptam.

Most pedig, hogy soha többé! Vén vagyok, és beteg, számomra nincsenek többé légi járatok. Szoktatgatom magam a gondolathoz: minden éjjel édes-öcsémről és aranyszőke kishúgomról álmodom. Megjelenik előttem, egyik a másik után, a Vörösmarty utca, a Sashegy. Egy anyajegy öcsém lába szárán: a lencse. Valahányszor anyánk tisztába teszi, megcsókolom. Az altató, amit apánk kishúgomnak dudorászott. Az altatódalom.

Apró képek. Pelenkaillatos dallamok. És múlnak az évek. A napok. Mellettük fognak eltemetni. Ez a csipetnyi vigaszom maradt.

TERMÉSZETRAJZ

Schmidt Egon

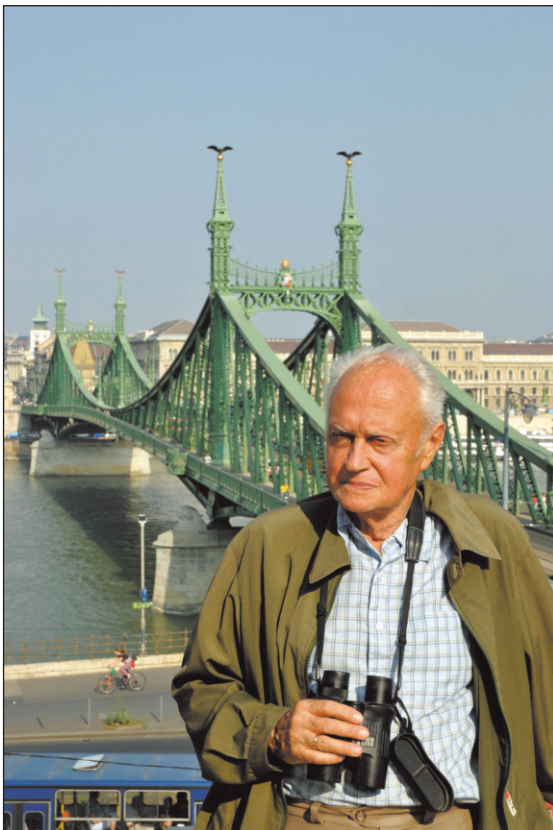
Az év emlőse, a hermelin

Idén a hermelint választotta az év emlősének a Vadonleső program, amelyet az Agrárminisztérium és a Herman Ottó Intézet működtet a Magyar Természettudományi Múzeum közreműködésével.

Ez a gyors mozgású, karcsú kis ragadozó igazán szép állat. A felsőteste vörhenyesbarna, a toroka és az egész alsóteste hófehér. Viszonylag rövid farkának hegyi része fekete. Ez különbözteti meg a legbiztosabban a nála csak valamivel kisebb rokonától, a menyéttől. Míg az utóbbi a szántóföldek, bokrosok, tanják, települések környékének lakója, addig a hermelin a víz közelségét kedveli, tavak, csatornák, folyók, mocsarak közelében fordul elő. A két állat között további különbséget jelent, hogy a menyét egész évben azonos színű bundát visel, a hermelin viszont télire kivilágosodik, a bundája nálunk többnyire sárgásfehérre, a jóval hidegebb klímájú Oroszországban, Szibériában pedig hófehérre változik. A szőrváltás novemberben zajlik, de a fark hegye ekkor is fekete marad. A cári időkben az előkelő hölgyek gyakran hermelinbőrből készült bundát hordtak.

Régebben, fiatalkoromban nálunk is pusztították ezt a kis emlőst. Ráfogták, hogy baromfiakat öl, holott többnyire nem is fordul elő a települések közelében. Még élénken emlékszem, milyen szomorú és egyúttal dühös voltam, amikor valaki azzal dicsekedett, hogy egyetlen lövéssel kettőt sikerült elpusztítania. Ezek az idők szerencsére már elmúltak, a hermelin és a menyét is védett állat.

A hermelin, akár a menyét, magányosan él. Hím és nőstény csak a párosodáskor keresi egymást. A vemhes nőstény földi üregben, pocoklyukban készít fészket, amelyet a zsákmányállatok szőrével bélel ki. Évente egyszer, májusban ellik, kettő-hat kölyköt hoz a világra. Ezek hét-tizenkét hétig szopnak, öt-hat hetesek, amikor a szemük kinyílik. A fiatalok tíz-tizenkét hetes korban válnak önállóvá. A hermelin nappal és éjszaka egyaránt jár zsákmány után. Elsősorban apró rágcsálókkal táplálkozik, pocoko-

kat és egereket fog. Hajlékony testével föld alá is követni tudja a kiszemelt zsákmányát. A vadászó állat nagyszerű látványt nyújt. Hol eltűnik, hol ismét fölbukkan a magas gazban, néha felágaskodva körülmélel, fehér mellényét mutatja.

Egy őszi napon Császár Ede barátommal a Dinnyés és Pákozd közötti úton álltunk, amikor észrevettem egy hermelint. A Velencei-tó nádszegélye mentén mozgott, láthatóan zsákmányt keresett. Amikor az egér cincogását utánoztam, megtorpant, és a következő pillanatban már jött is felénk a menyétfélékre jellemző, lomhának tűnő, mégis gyors ugrásokkal. Mozdulatlanul álltunk az úton, láthatott minket, mégis egyre közeledett felénk. Vonzotta a cincogás, mint a mágnes. Hajításnyira lehetett, amikor gyanússá vált neki a dolog. Ekkor megtorpant, felágaskodott, majd megpördült és elfutott. Ezután már hiába cincogtam, nem láttuk többé.

Egy másik alkalommal, szintén ősszel, novemberben Pécelen, a kertek tövében, az úgynevezett Kis-Rákos mellett álltam, amikor megláttam egy felém közeledő hermelint. Jókora kőszapocok volt a szájában. Amikor észrevettem, letette

és fölemelkedett. Véres mellényével felejthetetlen látványt nyújtott. Pár pillanatig mozdulatlan maradt, majd hirtelen megfordult, és futni kezdett. Alig távolodott el néhány méternyire, visszafordult, felkapta a zsákmányát, és eltűnt a Rákos-patak medrében.

Hasonló élményem volt egyszer a dinnyési Kajtor-csatornánál. Láttam, amint a hermelin elkapott egy törpeegeret, hallottam az állatka kétségbeesett cincogását is. Amikor a kis ragadozó megpillantott, leejtette zsákmányát, és elbújt a nád között. De alig léptem egyet, máris előbukkant, felkapta az egeret, és ezúttal véglegesen eltűnt a szemem elől. Ha bárhol találkozok valaki egy hermelinnel vagy egy menyéttel, és ügyesen cincogni kezd, biztosra veheti, hogy az örökké éhes állat nyomban elindul felé. Így legalább néhány másodperc erejéig megcsodálhatja ezeket a kecses mozgású, hajlékony ragadozókat.

EGYHÁZI ZENE

A felsővízvárosi Szent Anna-templomban (Budapest I. kerület, Batthyány tér 7.) február 28-án, nagyböjt második vasárnapján a 11 órás szentmise gregorián mise lesz. Felhangzanak nagyböjt 2. vasárnapjának latin nyelvű énekei a *Liber usualis*ből: *Reminiscere miserationum* (introitus), *Tribulationes cordis mei* (graduale), *Confitemini Domino* (tractus), *Meditabor in mandatis tuis* (offertorium), *Intelige clamorem meum* (communio). Zenei szolgálat: a Szent Anna-templom énekesei. Művészeti vezető: *Balasi Barnabás*. További információ: www.szentannazene.hu

AZ ÚJ EMBER KÖNYVESBOLT ÚJDONSÁGA

A kereszténység és a koronaválság

*Hogyan tegyünk tanúságot az életről
egy halandó világban?*

FERENC PÁPA ELŐSZAVÁVAL

„A koronavírus következtében kialakult válság mindannyiunkat váratlanul ért, akár a hirtelen kitörő vihar, és szerte a világon egy csapásra megváltoztatta az egyének és a családok életét, s a nyilvánosságot sem hagyta érintetlenül... Ez a drámai helyzet egyértelműen a szemünk elé tárta, mennyire sebezhető, esendő és mennyire rászorul a megváltásra az ember... Kívánom és remélem, hogy *A kereszténység és a koronaválság* című rövid kötetben összegyűjtött teológiai megfontolások gondolkodásra indítanak, és sokakban ismét reményt és szolidaritást ébresztenek.”

Ferenc pápa

